

Teksten: Efeze 4: 11 – 16; 1 Cor. 1: 18 – 25; Phil. 1: 9, 10a

Thema: *'geloven in fake-nieuws...?'*

Inleiding op het thema.

'Fake-nieuws'. Als term is het bij mij pas gaan leven via Donald Trump.

En vervolgens duikt het overal op in de wereld.

Vooraf op de sociale media als face-book en twitter, maar ook in de kranten en op de tv. Te pas en te onpas wordt de term gebruikt. Zowel door de ene partij als door de andere in reactie daarop.

Wat is het eigenlijk? Letterlijk betekent het 'nep-nieuws'.

Maar wat wordt er mee bedoeld?

Wat valt er allemaal onder?

Dan kan het gaan om onwaarheden, leugens, maar ook om halve waarheden. Met name ook om mensen te beïnvloeden.

Wij gebruiken het voor veel uitspraken van Trump, maar hijzelf heeft het nog nooit voor uitspraken van hemzelf gebruikt. Hij gebruikt het voor uitspraken van anderen, die hem niet bevallen. En zo wordt er verwarring gesticht en onzekerheid.

Denk maar aan:

- Allerlei complottheorieën (China en de corona; maar ook in de politiek)
- De oorlog in Irak is begonnen op grond van een leugen over chemische wapens.
- Maar ook in eigen land, bijvoorbeeld rondom de coronamaatregelen (mondkapjes, de overheid)

Wat zit er achter?

Hoe komt het dat er toch zoveel mensen in geloven?

En... hoe kom je aan betrouwbaarheid en waarheid?

Er zitten twee kanten aan:

Aan de ene kant is daar degene die er belang bij heeft: meestal een eigenbelang (politiek, om er zelf beter van te worden; geld en macht). Hij zal proberen zichzelf groter te maken en de ander naar beneden te halen (o.a. via de schuldvraag)

En aan de andere kant zijn er de mensen, die beïnvloed worden.

En dan kun je gerust zeggen, dat er meer kans is op beïnvloeding wanneer mensen bang en onzeker zijn. Dan zijn ze vatbaarder voor beïnvloeding en het onderbuikgevoel. Dat is de ideale doelgroep van populistten. (oude latijnse spreuk: *'de wereld wil bedrogen worden, laat ze bedrogen worden'*)

Ja, en dan kom ik toch bij de vraag:

Hoe zit dat dan met het geloof?

Als het gaat om opvattingen, wat geloof je dan allemaal?

En hoe kun je ook daarin het onderscheid maken tussen echt en nep, tussen fake en waarachtig?

Genoeg om verder over na te denken.

Overdenking

Nou ik kom toch weer bij die vraag: hoe zit het met onze overtuigingen.

Waarom wij zijn opgevoed, overtuigingen, die wij ook nog in ons hoofd hebben, misschien als vastigheid. Is er een kans, dat daarin misschien ook iets van 'fake' aanwezig is?

Als ik om mij heen kijk en luister in de wereld van geloven, dan kom ik allerlei opvattingen tegen, waarvan ik denk: *'dat klopt niet met mijn geloof'*.

En dat geldt zeker als ik kijk naar de geschiedenis van de kerk:

De opvatting,

- Dat negers in Afrika de afstammelingen zouden zijn van Cham, de derde zoon van Noach, die bestraft werd, omdat hij zijn vader naakt had gezien. Zo worden negers al bedekt met het verhaal van straf om ze als het ware al in een lagere positie te zetten dan andere mensen in de wereld. Ik vind dat een 'nep'- een 'fake'- verhaal. Maar het heeft wel een heleboel schade berokkend.
- Dat de vrouw niet mee telt in de gemeente, haar mond moest houden, ondergeschikt aan haar man. Dat vind ik dan ook een fake-verhaal.
- Dat je per se het doopritueel moet ondergaan, dus de handeling gehad moet hebben om behouden te worden. Ik denk: dat klopt niet. Het zit hem niet in de handeling zelf, maar in dat wat daaronder gebeurt. De opvatting, dat je dat moet kunnen zien, en dat het dan pas gebeurt, vind ik een fake.
- Dat ziekte het gevolg is van zonde, speelde al in de tijd van de Bijbel.
- Dat de verhooring van het bidden om genezing afhankelijk is van het geloof van de bidder. Als iemand niet geneest dan mankeert er iets aan het bidden en het geloof. Dat vind ik een fake-mechaniek, vind ik niet kloppen.
- Dat de datum van de wederkomst vastgesteld kan worden. En dat is in de geschiedenis heel vaak geprobeerd. Ik vind dat fake-nieuws.
- Dat beloning en straf het gevolg zijn van goed of slecht gedrag en van de wijze waarop je gelooft.
- Dat homoseksualiteit (inclusief de praktijk) veroordeeld moet worden vanuit het geloof.

Zo kun je een heel lijstje maken met opvattingen, waarbij dan vaak een beroep gedaan wordt op bijbelteksten. Bijbelteksten, die dan gebruikt worden voor eigen doeleinden ('*het staat er toch?*'), ten koste van de ander om hem ondergeschikt te maken aan de eigen opvattingen (van de kerk en kerkleiders).

Je kunt je voorstellen, als je met zo'n lijstje begint, dat je op een gegeven moment overal een vraagteken bij zet. Ja maar, wat blijft er dan nog over? Want zo kun je alles wel wegstrepen.

Het blijft wel zoeken naar het antwoord op de vraag: waar draait het dan wèl om?

En dit is van alle eeuwen!

Als ik dat stukje voorlees van Paulus in de Efezebrief, dan hamert hij op onderwijs in de gemeente en toerusting. Dan komen we bij waar we het in het begin over hadden bij het gesprek over het fake-nieuws. Dan heb je aan de ene kant iemand, die van alles verkondigt, maar je hebt aan de andere kant ook een klimaat. En Paulus heeft het over dat klimaat: het klimaat van onzekerheid en angst, van mensen die onmondig zijn. Die kun je manipuleren. In de oude vertaling (NBG) staat: die heen en weer geslingerd worden door allerlei '*wind van leer*'. Woorden, preken, die waaien deze kant uit en dan weer die kant. Dan hangt het van de persoon van de spreker af.

Als je nagaat, dat pas vanaf de reformatie, we spreken over de eerste helft van 1500, toen pas begonnen is de Bijbel in de volkstaal te vertalen. Toen kwam er wat meer stevigheid, want de mensen konden het zelf lezen. Anders was je afhankelijk van degene die jou vertelde, wat daar stond en wat dat betekende.

Toen was het niet meer het alleenrecht van de kerkleiders en predikanten.

Mensen konden dan zelf zoeken, en dat deden ze ook! Niet voor niets zijn er allerlei kerken ontstaan, omdat mensen ook aan het zoeken zijn.

Naar dat wat je raakt, dat wat tot je spreekt!

In het stuk van Efeze geeft Paulus dat ook aan, want het woord dat telkens terugkomt is het woord, dat met 'liefde' aangeduid wordt. 'Groeien in de liefde', daar heeft hij het over. Het opbouwen van de gemeente in de liefde, in de manier waarop je met elkaar om gaat. Om

daarmee het 'valse spel van mensen' te doorzien en daaraan weerstand te bieden. Dus stevigheid in jezelf en niet in de leider.

Het kernwoord is 'Liefde'. En dan (als rode draad overal in het evangelie) nader aangeduid als liefde, die niet gericht is op jezelf (*'het draait om mij'*), maar die aangeraakt wordt door de ander. Ook niet liefde die je **moet** hebben.

Dat wordt dan wel eens gezegd en zo staat het er soms ook. Dan wordt het zo verstaan, dat je de ander **moet** liefhebben. Maar, in dat moeten gaat het al niet goed. Want dan is het ook net alsof je daarmee iets wilt verdienen: *'als ik dit nou doe, dan krijg ik dat!'* Dat mechaniek zit er vaak in, in ons mens-zijn, in ons 'vlees' zou Paulus zeggen.

Het gaat om liefde die aangeraakt wordt, *'met ontferming bewogen'*. Dat raakt je!

Daar word je niet rijker van of beter, maar dat raakt je!

Dat zit ook in ieder mens, als vermogen! Daar zijn wel genoeg voorbeelden van, bijvoorbeeld van een jongetje, die dan wat doet en mensen worden erdoor geraakt. En dan komt iedereen in beweging.

En dan zie je weer anderen, die daar weer gebruik van maken. Die er zelf beter van willen worden door bijvoorbeeld mensen zielig te maken om daarmee bij mensen geld los te krijgen. Maar, er zijn momenten en dingen die je raken en waardoor je dan in beweging gezet wordt.

Om die liefde gaat het!

In 1 Corinthe wordt die liefde verder uitgewerkt in het bekende hoofdstuk 13. Maar, voordat je het weet wordt dat ook liefde, die je overal overheen legt, terwijl het eigenlijk gaat om liefde, die iets ontdekt heeft. Daar waar je geraakt wordt.

Het is goed te weten, dat Corinthe in Griekenland ligt. Griekenland is het land van de grote filosofen van de wereld.

in het eerste hoofdstuk geeft Paulus aan hoe het geloof in Jezus gezien wordt in de Griekse filosofie en aan de andere kant in de Joodse traditie.

Dan gaat het om de plaatsbepaling van het verhaal van Christus te midden van andere geloven/opvattingen.

Voor de Grieken was het een dwaasheid, als je denkt, dat het verhaal dat over goden gaat zich hier op aarde afspeelt, dat het te maken heeft met vergankelijkheid. Het kruisverhaal staat haaks op gedachten over de geestelijke wereld, die los staat (bevrijd is) van de aardse materie.

Voor de Joden was het een aanstoot, godslastering om over God te spreken te midden van de concrete mensenwereld (Jezus, die zich 'zoon van God' noemt). En dan zeker als het gaat over de vloek van het kruis.

Let wel! In dit stuk van Paulus gaat het als kern, als basis van het geloof, over de gekruisigde Jezus, niet over zijn opstanding! Met de opstanding kun je nog alle kanten mee uit, ook in de filosofie.

De kern van het geloof is het verhaal van het kruis, als concreet gebeuren.

Dat betekent dat het verhaal van God niet begint bij het glorieverhaal van de opstanding (om mensen daarmee te overbluffen), maar bij de verbinding met alles wat niet goed gegaan is in deze wereld.

Het verhaal (cq, de boodschap) van Liefde is niet een meeliften met de opstanding, maar bepaald worden bij de verbondenheid met gebrokenheid, de brokken van de mens, de kwetsbaarheid, de beschadigingen in het leven. Dat is het verhaal.

En het begint bij 'zien en gezien worden'. In wie je bent. Geraakt worden door wat je ziet.

Dat wordt ook duidelijk in de gelijkenissen: je wordt geraakt, of je wordt niet geraakt. Maar ook in zijn genezingen (niet om alle mensen beter te maken, maar om zijn boodschap zichtbaar te maken: *'zien', 'horen', 'op eigen benen staan', van dood naar leven'*)

Er kan geen sprake zijn van opstanding zonder gebrokenheid van het leven. En natuurlijk is er de verleiding om daar over heen te stappen, met alleen maar aandacht voor de opstanding om daarmee aan de haal te gaan en om maar de gebroken rest zo snel mogelijk te vergeten. Om het evangelie aan te prijzen als iets, waar je beter van wordt. Terwijl je dan eigenlijk moet zeggen, dat je dat alleen maar kunt doen in de ontkenning, in het klein maken van alles wat zwak is, alles wat gebroken is, alles wat niet telt.

Opstanding kan pas betekenis krijgen, als nieuw perspectief, wanneer alles van het leven meedoet. En het begint bij die gebrokenheid.

Dat helpt om het onderscheid te maken tussen nep (succesverhaal, oppervlakteverhaal; ook in de kerkgeschiedenis) en echt, wat er toe doet.

Je kunt het in je eigen leven ontdekken: het is niet een waarheid die je aan moet nemen, maar die je zelf kunt ontdekken, daar waar je op pad gaat.

Dat kan bijvoorbeeld met de vraag:

'met wie kun je praten over de dingen die niet goed gegaan zijn in je leven, zonder dat die meteen met een oordeel klaarstaat?'

Met iemand anders? Heb je zo iemand?

Met God? Maar misschien ook met jezelf? Hoewel dat soms nog moeilijker is om het te hebben over dingen in je leven die niet goed gegaan zijn, de brokken.

Innerlijke zekerheid en groei krijg je niet via het mee liften met iemand anders.

Alleen op basis van eigen ontdekkingen: daar waar je op je eigen benen mag en kunt staan.

Op je eigen plek.

Kom ik weer bij de opvoeding, bij de toerusting, bij het leven als leerschool.

Om die wijsheid gaat het.

Bij de wijsheid van de Grieken gaat het om denkwijsheid en logica, om alles kloppend te krijgen in het systeem, en die wijsheid zien we nog steeds. Terwijl de wijsheid van God, die zij dus dwaasheid noemen, is dat wat je in je leven ontdekt als echt, als waar, als *'dit is het!'*, *'hier draait het om'*: de schat in de akker.

Dan kom ik weer bij de gemeente: samen optrekken in vallen en opstaan.

Niet vervallen tot een discussie vaneen welles/nietes, van wie er gelijk heeft. Dat zie je in de politiek, het coronaverhaal en ook het zwarte pieten-verhaal. Met als gevolg polarisatie en hakken in het zand. Dan ga je op je eigen strepen staan. Dan gaat het om: wie wint er? Wie is de sterkste? Dat past niet bij het evangelie, waar ik het net over had!

Want dan gaat het vooral om belangen.

Pas als je de tijd neemt om standpunten te verkennen, kun je zien dat er achter die belangen zich ook het leven van mensen bevindt, dat zich verbonden heeft aan die opvattingen.

Mensen met behoeftes, behoefte om gezien te worden. En dat is dan ook in het geding als het om discussie gaat. Dan gaat het dus ook ten koste van levens van mensen, als je alleen maar zwartwit denkt, of je de hakken in het zand zet. Dan gaat het niet alleen om een overtuiging die je plat wilt slaan, maar dan gaat het ook om dat wat voor de ander misschien toch van waarde is. Als dat niet afgetast wordt, blijft het ruziemaken en blijf je met brokken zitten.

Het gaat dus niet om het gesprek over producten, resultaten, prestaties en het wegmoffelen van je zwakke plekken, dat wat niet goed is gegaan.

Dan zou het wel kunnen gaan over dat wat je ten diepste raakt, waardoor je van streek bent: je angsten, je verdriet, je pijn of je hoop.

Dat kan alleen als je elkaar gevonden hebt in die liefde waar ik het over heb gehad. Dan kun je ook verschillen van elkaar, omdat je ziet, dat het de ander niet te doen is om jou naar beneden te halen, maar dat de ander er ook is met zijn behoeftes, zijn pijn.

Elkaar vinden in de liefde en het vertrouwen. In het zien en gezien worden.

De vraag was: Geloven in fake-nieuws?

Je komt het tegen bij anderen, en als je eerlijk bent, ook bij jezelf.

De scheiding kun je alleen maken vanuit een waarachtig ontdekken van het geloof: niet via je sterke plekken (*'wie je zou willen zijn'*), maar vaker via je brokken (*'wie je bent, zoals je nu bent'*)

Ja, en dan kom ik bij de laatst gelezen tekst van Paulus: het vraagt om *fijngevoeligheid* om te onderscheiden waar het op aan komt.